

Zondag 39¹

(ds. R. D. Anderson, laatst aangepast 10-11-2013)

Ps. 121:1, 4

Ps. 25:5, 7

Schriftlezing: Efez. 5:18 - 6:9

Ps. 34:5, 8

Tekst: Zond. 39

Ps. 25:4, 6

Ps. 27:3, 4

Gemeente van onze Here Jezus Christus

We komen vandaag bij het tweede deel van de tien geboden die de Here God ons gegeven heeft. Hij had aan het volk bij de berg Sinaï al zijn geboden samengevat in tien woorden, en die tien woorden worden verdeeld in twee delen: Allereerst hoe wij God hebben te respecteren in onze houding tegenover. Geen andere goden dus, maar alleen onze enige Vader in de Hemel. Hem vereren en met Hem omgaan op de manier zoals Hij dat van ons vraagt in het respecteren van zijn Naam en door tijd maken voor Zijn dag, die Hij ons in genade schenkt. Daarna komen we bij het tweede deel, de geboden over onze verhouding met de naaste.

Het is heel duidelijk dat het vijfde gebod – en dus het eerste gebod over de relatie met onze naaste – laat zien wie de belangrijkste naasten voor ons zijn: Onze ouders. De relatie met onze ouders is eigenlijk bepalend voor hoe wij omgaan met al onze naasten in deze wereld. Dit gebod is net zoals alle geboden uit de tien geboden omvattend bedoeld. Terecht zegt de catechismus dat dit gebod niet alleen te maken heeft met de verhouding tot mijn vader en mijn moeder, maar handelt over allen die gezag over mij ontvangen hebben.

Het begint echter met de verhouding tot je vader en je moeder. Verderop in deze preek zullen we het hebben over de verhouding van ouders en kinderen. Het is heel belangrijk te onthouden dat in deze samenvatting de Here niet het woord gehoorzaamheid gebruikt maar het woord eren: Eer uw vader en uw moeder.

Voor kinderen die opgroeien, houdt dit vanzelfsprekend ook gehoorzaamheid in. Maar het begrip eren is veel breder: Als je je vader en moeder eert dan is dat een taak die je je hele leven met je meedraagt, ook al ben je al uit huis, ook al ben je getrouwd, ook al zijn je eigen vader en moeder al lang overleden. Eren gaat over het respect tonen voor onze ouders. En zelfs als ze overleden zijn doen we dit op de manier hoe we aan hen denken, eventueel hoe we over hen spreken. Onthoud het goed, het betekent niet dat we hun gebreken en hun zonde in hun leven vergoelijken, dat begrijpt u hopelijk wel. Maar desondanks moeten we met respect over hen spreken, zij hebben ons ter wereld gebracht, en als het goed is hebben zij ons ook opgevoed, hoe goed en kwaad dat ook ging.

Ik vat de preek over het 5^e gebod als volgt samen:

Eer uw vader en uw moeder

- 1) Onderwijzing en terechtwijzing in de Here (waar de apostel Paulus over spreekt in Efez. 5 en 6)**
- 2) Ouders eren als ‘eerste gebod’ want Paulus zegt letterlijk: Het is een eerste gebod.**

Als we lezen wat de apostel Paulus ons in dit gebod wil leren, dan valt het misschien op dat de verhouding van de kinderen tot hun ouders in hetzelfde lijstje staat als de verhouding van slaven tot hun meesters. En van allebei de verhoudingen lees je: Je moet gehoorzamen. Kinderen wees gehoorzaam aan uw ouders en dienaars wees gehoorzaam aan jullie aardse meesters. En toch is die verhouding van de slaven tot hun meester een andere verhouding dan van kinderen tot hun ouders

---

¹ Met dank aan dhr. J. van Wijk voor het uitschrijven van deze preek.

Dat zie je ook in het vervolg van wat Paulus beschrijft. Slaven hebben als vanzelfsprekend hun meesters te gehoorzamen. Als hun meester hun een taak geeft dan moeten ze die gewoon doen, maar zegt Paulus, je moet het doen alsof de Here zelf die taak aan je opgedragen heeft.

Bij de ouders zit er iets meer achter. Bij ouders is er namelijk een tegenprestatie. Als kinderen hun ouders gehoorzamen, zegt Paulus, dan wordt ook van de ouders iets verwacht. En dat is namelijk de onderwijzing en terechtwijzing van de kinderen in de Here. Dat is als het ware de tegenprestatie tegenover die gehoorzaamheid van de kinderen. En laat het heel duidelijk zijn dat in de tijd dat Paulus dit schreef, dat helemaal niet vanzelfsprekend was, zeker niet bij de Romeinen.

Bij de Romeinen ging het namelijk heel anders. Het merendeel van de Romeinse ouders uit die tijd hebben hun kinderen opgevoed in onderwijzing en terechtwijzing, niet in de Here uiteraard, maar wel op die manier. Maar dit was niet een verplichting, maar wel duidelijk omschreven in het Romeinse recht. Een vader mocht met zijn kind doen wat hij wou. Als een vader, en dat stond expliciet in het Romeinse recht, zijn kind in een ketting wou plaatsen dan kon hij dat doen. Wilde hij zijn kind gewoon laten werken in de velden, zonder opvoeding, dan had hij dat recht. Zo kon hij ook besluiten om zijn kind in de gevangenis te zetten of zelfs de doodstraf te geven. Hij was vrij om dat te doen want hij was rechter over zijn eigen kinderen. Om een straf te bepalen over een kind in het Romeinse rijk had je de rechter niet nodig. Als een kind na de geboorte de vader niet beviel, het zag er voor hem niet zo mooi uit, of het was een meisje in plaats van een jongen, of wat voor reden ook, had hij het recht het te doden of te verkopen als slaaf.

Ja, gemeente dat is de wereld waarin de Efeziërs staan als Paulus tot hun spreekt. Dat is heel andere taal dan de boodschap die Paulus hen brengt. Er is wel een tegenprestatie voor de ouders, als kinderen hun ouders gehoorzamen, dan wordt verwacht van hun vader en moeder dat ze hun kinderen opvoeden IN DE HERE.

En de reden daarvoor is eenvoudig: De kinderen zijn in de eerste plaats van de HERE en aan ons als ouders toevertrouwd. Paulus benadrukt daarom steeds het woord IN DE HERE. We zijn zelf van Hem, en als we kinderen krijgen, dan ontvangen we ze in Zijn Naam, en moeten we hen in Zijn vreze opvoeden. Dat is de taak die we erbij krijgen.

De kinderen van Israël – destijds in de eerste eeuw – wisten dat heel goed, in tegenstelling tot de Romeinen. En daarom willen zij dus ook hun kinderen opvoeden, zoals van hun gevraagd werd in Gods Woord. Het hele oude testament geeft daarover onderricht.

Maar hoe deden ze dat? Hoe zou Paulus zelf zijn opgevoed door zijn ouders? Wat voor soort opvoeding zou hij genoten hebben? Strikt of slap? We kunnen een heel goede indruk krijgen op welke manier de opvoeding destijds plaatsvond bij normale joden in de Apocriefe boeken. Deze boeken gaven inzicht en wijsheid hoe je in de wereld dingen behoorde te doen. En in het boek “de wijsheid van Sirach” krijgen we een hele duidelijke omschrijving hoe je als ouders, goede trouwe joodse ouders, je kind behoort op te voeden. Ik zal een gedeelte voorlezen om een duidelijk beeld te geven over het verschil hoe een jood in de eerste eeuw meende zijn kinderen te moeten opvoeden en wat de Apostel Paulus ons voorhoudt IN DE HERE. Ik lees een paar verzen uit Sirach 30:

- 1 Wie zijn zoon liefheeft geeft hem regelmatig met de stok,
en uiteindelijk zal hij vreugde in hem vinden.
- 2 Wie zijn zoon opvoedt zal zich over hem verheugen
en onder bekenden trots over hem spreken.
- 3 Wie zijn zoon onderwijst zal zijn vijanden jaloers maken
en onder zijn vrienden vol vreugde over hem spreken.
- 4 Ook al is de vader van zo'n zoon gestorven,
het lijkt of hij er nog is, omdat hij voortleeft in zijn zoon.
- 5 Bij zijn leven zag hij hem met vreugde,
bij zijn einde had hij geen verdriet.
- 6 Zijn vijanden liet hij een wreker na,
zijn vrienden een man die hun goedheid beloont.
- 7 Wie zijn zoon vertroetelt moet voortdurend zijn wonden verbinden,
en bij elke kreet slaat de schrik hem om het hart.

8 Een ongetemd paard wordt koppig,
een zoon die niet wordt beteugeld eigenzinnig.
9 Verwen een kind, en het treft je met ontzetting,
speel met hem, en het doet je verdriet.
10 Maak geen plezier met hem, anders lijd je samen pijn
en bijt je ten slotte je tanden stuk.
11 Laat hem in zijn jeugd niet eigenmachtig optreden,
zie zijn fouten niet door de vingers.
12 Buig zijn nek als hij nog jong is,
houd hem stevig in je greep zolang hij een kind is;
dan wordt hij niet koppig en ongehoorzaam
en heb je geen verdriet door hem.
13 Voed je zoon op, doe er moeite voor,
anders zul je je ergeren aan zijn onbeschaamdheid.

Tot zover de onderwijzing van Sirach. Erg populair onderwijs in die tijd. Als je het goed leest dan zie je wel een paar mooie en goede dingen, er is liefde voor het kind, ouders hebben er vreugde in, maar laten we eerlijk zijn: het is ook erg eenzijdig.

Steeds wordt er op gehamerd dat er een afstand moet zijn tussen ouders en kinderen: Niet met de kinderen spelen, geen plezier met de kinderen hebben want dan vorm je een breuk en een afstand, dat is het advies van Sirach. Alle nadruk wordt gelegd op tucht: "Breek die koppigheid".

Paulus geeft toch wel heel ander advies: Kinderen, weest uw ouders gehoorzaam [in de Here], want dat is recht. En verderop: En vaders, verbittert uw kinderen niet, maar voedt hen op in de tucht (of zoals de herziene Statenvertaling: in de onderwijzing.....) en in de terechtwijzing van de Here. .... Zodat je kinderen niet alleen maar boos op je worden. Want dat is verbitteren, op welke manier dan ook.

Paulus heeft begrip voor het feit dat ouders ook zwak en gebrekkig kunnen zijn. Toch zegt hij wel: Onderwijs uw kinderen en wijs ze terecht als ze zich misgaan, maar wel in de HERE.

Wat opviel in Sirach waren de woorden: Als de vader dood is, hij als het ware voortleeft in zijn kind. Een heel mooi idee. Als je kinderen hebt opgevoed, zie je in hen jou evenbeeld en in hun optreden herken je jezelf en zelfs na je sterven, ben je nog vertegenwoordigd in jouw kind.

Maar dit is niet de nadruk van Gods Woord, broeders. en zusters. Gods Woord benadrukt dat de kinderen aan ons toevertrouwd zijn door de Here, dat we ze IN DE HERE onderwijzen en terechtwijzen. Weet u wat dat betekent? Dat we hen onderwijzen en terechtwijzen om hen te laten deelnemen in de eenheid die we hebben in onze Here Jezus Christus.

Alle nadruk in deze brief gaat uit van het feit dat de gemeente het lichaam van Jezus Christus is en dat we allemaal verschillende leden daarvan zijn. In dat kader moeten we onze kinderen onderwijzen en terechtwijzen in de Here. Niet uw persoonlijk eigenbeeld wordt in uw kind gepresenteerd, maar uw kinderen moeten opgroeien als het beeld van Christus. Want Christus werkt toch in ons, in hoe we omgaan met God en deze wereld. In het gelovig omgaan met onze naaste en in vol vertrouwen op Hem. Zo, zegt de apostel Paulus, moeten we onze kinderen onderwijzen en terechtwijzen. Als we daarmee bezig zijn dan willen we het graag in dat kader hebben, dat onze kinderen hun ouders gehoorzamen. Dat is een heel ander idee dan de wereld heeft. Onderwijzen en terechtwijzen in de HERE zodat ze Christus gelijk worden.

En van jullie kinderen wordt gevraagd: Pa en ma moet je gehoorzamen, maar uit ontzag voor de HERE, zodat jullie als kinderen ook mogen opgroeien en weten: In de eerste plaats is de Here God in de Hemel mijn vader, en hij heeft mij deze ouders op aarde geschonken, en ik ga ze gehoorzamen zo goed en kwaad dat ook gaat. Maar ik doe dat ook omdat God mijn Vader is, voor Hem doe ik dat, daarom heb ik, hoe moeilijk dat soms ook kan zijn, geduld met de gebreken en zwakheid van mijn eigen ouders.

Je doet het voor de Here. En als je probeert in te zien dat je eigen ouders, ouders zijn die door de Here aan je gegeven zijn, in het goede en het kwade, dan zie je ook dat het opvoedingsproces een leerschool is. Soms

gaan dingen mis in de opvoeding, laten we eerlijk met elkaar zijn, maar ook dat is een leerschool. Daardoor leren we geduld en begrip te hebben met het feit dat we leven in een gebroken wereld. Een wereld waar de duivel nog steeds zijn uiterste best doet, ook bij mensen in de kerk, om de zonde tot uiting te laten komen.

Ik wil nog wat verder ingaan op de taken die de Here geeft aan de ouders. Als de kinderen gehoorzamen dan staat dat in verband met hun ouders die onderwijzen en terechtwijzen. Onderwijzen of hen vormen is natuurlijk moeilijk werk. Correctie en tucht zijn daarbij inbegrepen. We lezen in de Spreuken duidelijke instructies daarover, wijsheid die God ons geeft bij het opvoeden van een kind. Een voorbeeld hiervan lezen we in Spreuken 22:15: “Zit er dwaasheid in het hart van een jongeman gebonden, de stok van de vermaning zal die ver daarvan houden.” (HSV) Letterlijk vertaald: Dwaasheid is vastgebonden in het hart van een kind! Vastgebonden, alsof de dwaasheid helemaal met touw eraan vast geknoopt is. De stok van de vermaning drijft haar van hem uit.

Als je aan die vastgebonden dwaasheid denkt dan hoeft je niet alleen te denken aan zonde, al heeft het er wel mee te maken, want onze kinderen zijn in zonde verwekt en geboren, net als wij, maar het gaat vanzelfsprekend ook over de onervarenheid van een kind en van het feit dat hij niet altijd de consequenties van zijn daden kan overzien. Daarom is tucht en correctie bij tijd en wijle nodig. Daar moeten ouders kinderen in opvoeden, leren en hen laten zien wat de consequenties van hun daden zijn.

Het is heel duidelijk: Onderricht, zonder maatregelen van tucht, is gedoemd tot falen. Inderdaad de Here God zegt: Kinderen, eer uw vader en uw moeder. En niet andersom: vader en moeder eer uw kinderen. Soms krijg je dat idee wel eens in de maatschappij waarin wij leven.

Maar naast die onderwijzing in de HERE wordt er ook gevraagd om terechtwijzing. Terechtwijzing is iets anders dan bij tijd en wijle alleen boos worden op uw kind.

Terechtwijzing betekent: Iets in het verstand leggen. Dat is de letterlijke vertaling van het woord dat de apostel Paulus gebruikt. Iets in het verstand leggen, je wilt wat bijbrengen met die terechtwijzing, je wilt een correctie aanbrengen, je wilt dat het kind begrijpt waarom iets verkeerd gegaan is. Dat is terechtwijzing of vermaan. En vergeet niet dat dit alles, de onderwijzing en de terechtwijzing in de HERE, door de apostel geplaatst wordt in het kader van: Vervuld worden met Gods Geest.

Dus kinderen als je van je ouders een standje of berisping krijgt, dan behoort je te gehoorzamen. Want zegt de apostel Paulus, op die manier moeten we met God in de Hemel bezig zijn, vervuld met zijn Geest, als je gehoorzaam bent met het oog op Hem (en dat geldt voor ons allen, oud en jong), in verhouding met alle gezagsdragers waarmee wij te maken hebben in deze wereld, je omgang met de politie, je omgang met de overheid, met allen die gezag over je hebben.

Het is niet alleen: “ik moet ze gehoorzamen”, nee het is veel meer dan dat, het gaat erom dat je je met gepaste gehoorzaamheid aan hen onderwerpt met het oog op de Here God. Als je dat op een gelovige manier doet zegt de apostel Paulus dan wil de Here je met zijn Geest vervullen. Je de kracht er voor geven, ook in moeilijke omstandigheden. Dan wordt het pas belangrijk hoe je iets doet, en of je het in het geloof wil doen. Als je iets strafbaars gedaan hebt en je komt in aanraking met de politie, wat is dan je juiste houding?

Het is een geestelijke zaak. Uiteraard betekent *In de Here*, dat de eer voor de Here God altijd het eerst komt, en gezagsdragers, ouders over kinderen en overheden mogen nooit van ons vragen om Gods geboden te overtreden. Want de gehoorzaamheid aan God komt eerst. Het is en blijft een leerschool.

We komen bij het tweede punt: **Ouders eren als ‘eerste gebod’**

Broeders en zusters, het feit dat de apostel dit gebod Eerste gebod noemt wordt vaak vertaald als “het eerste gebod met een belofte”. Het is de vraag of dit nu de bedoeling van de apostel is, want hij schrijft niet “het eerste gebod”, maar “*een* eerste gebod”. Dat was een vaste uitdrukking in die tijd voor een hoofd gebod, voor een belangrijk gebod waarvan andere geboden afgeleid werden. U weet natuurlijk dat de rijke jongeling aan de Here Jezus de vraag stelde: Wat is het grootste gebod. Eigenlijk is de letterlijke vraag: Wat is van al die geboden “een eerste gebod”? Wat is van alle geboden een hoofd gebod, een gebod waar alle geboden aan

hangen als het ware. Dan zegt Paulus van het 5^e gebod: *eer uw vader en uw moeder*, dat is een hoofd gebod, andere geboden hangen eraan, zo belangrijk is dit gebod.

En inderdaad: Alle gezagsrelaties hangen aan dit gebod: eer uw vader en uw moeder. De manier waarop je als getrouwde vrouw omgaat met je man, heeft alles te maken met hoe je omgegaan bent met je ouders, niet dat dit dezelfde soort relatie is, begrijp me niet verkeerd. Maar het heeft alles te maken met hoe je tegenover anderen staat. Hoe toegeeflijk ben je? Hoeveel respect kan je opbrengen? Of ben je gewend juist vanuit je eigen opvoeding, alleen maar aan jezelf te denken en voor jezelf op te komen en als je moet gehoorzamen dan is het altijd met een vleugje van, 'nou ja ik doe het omdat ik het moet. Maar eigenlijk denk ik er heel anders over' en respecteer je in je hart de ander niet echt volledig.

De Here vraagt ons hart. En hij geeft aan ons onze ouders als een leerschool voor de maatschappij. Hij geeft mij met dit hoofd gebod, een geweldige belofte: Dat het ons wel ga, in het land dat de Here God ons wil geven. Natuurlijk verwijst dit figuurlijk gezien naar het Oude Testament: Het beloofde land Kanaän. Maar Paulus heeft in deze brief ook al gesproken over de vernieuwde erfenis die we krijgen in Jezus Christus: Een vernieuwde hemel en aarde, die we in Hem mogen erven.

En in dit kader broeders en zusters mogen we ook deze belofte bij dit hoofdgebod ontvangen. Als we leren om goed om te gaan met onze naasten, zoals de Here dat wil, speciaal met de naasten die in dit leven over ons geplaatst zijn, dan schenkt Hij ons zijn belofte. De sleutel van de juiste omgang met de Here God is hoe je omgaat met anderen en dat wil God belonen! Zo maakt Hij je gereed om samen met Hem op de nieuwe hemel en aarde te leven, voor eeuwig.

Leef dan in dat kader volgens dit gebod! De Here voedt ons op in de manier hoe wij omgaan met onze ouders, als kinderen én als volwassenen. Het is de leerschool voor de omgang met elkaar op de vernieuwde wereld met onze Here.

Geprezen zij God die ons daarvoor gereed wil maken. In Jezus Christus.
Amen.